

Mottagare
Regionstyrelsen

Medborgarsamtal för att förankra översiktsplan 2040

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen beslutar att genomföra medborgarsamtal under 2025 för att förankra Översiktsplan Gotland 2040.

Sammanfattning

Regionstyrelseförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen har fått i uppdrag av regiondirektören att ta fram ett koncept för systematiska medborgarmöten i Gotlands serviceområden. Målet är att förankra Översiktsplan Gotland 2040 samt att utveckla en plattform för samverkan och dialog. Politiken kommer att stå som värd för mötena och samtliga förvaltningar ska vara representerade.

Det planeras att medborgarsamtalen inleds efter att Översiktsplan Gotland 2040 antagits av regionfullmäktige. Medborgarsamtalen ska genomföras i Gotlands åtta serviceområden samt Stenkyrka. Syftet är dels att förankra Översiktsplan 2040 och dess utvecklingsmöjligheter, dels att skapa ett långsiktigt dialogkoncept för förbättrad samverkan mellan regionen och medborgarna.

Medborgarsamtalen genomförs i fyra steg:

- Förberedelser och kommunikation – Inkluderar informationsspridning och planering.
- Områdesspecifik förberedelse – Politiker och tjänstepersoner förbereder sig.
- Genomförande av medborgarsamtal – Politiken är värd, samtalet leds av en moderator.
- Uppföljning och fortsatt samverkan – Dokumentation och återkoppling.

Genomförandet av nio samtal beräknas kosta cirka 1,7 MSEK och ska finansieras inom befintlig driftbudget för regionstyrelseförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen.

Medborgarsamtal bedöms vara en effektiv metod för att förankra Översiktsplan 2040 och utveckla samverkan med medborgarna. För att lyckas

krävs regelbundenhet, kontinuitet i deltagandet och tydlig rollfördelning mellan politiker och tjänstepersoner. En omprioritering av resurser kan bli nödvändig inom förvaltningarna för att genomföra uppdraget 2025.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelseförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen har fått i uppdrag av regiondirektören att ta fram ett koncept för att planera och genomföra medborgarsamtal på Gotland. Vid genomförande av dessa möten ska politiken stå som värd. Tjänstepersoner inom samtliga förvaltningar ska vara representerade.

Medborgarmöten ska inledas efter att översiktsplan 2040 antagits av regionfullmäktige, vilket förväntas ske senast den 24 mars 2025. Det finns ett önskemål från den politiska ledningen om att alla åtta serviceområden (inklusive Visby) ska besökas under april tom juni 2025.

Det finns två syften med uppdraget att genomföra medborgarsamtal. Det ena är att förankra översiktsplanen och det andra är att ta fram och utveckla ett koncept för medborgarsamtal.

Syfte 1 Genomförande av konceptet 2025 efter antagen över översiktsplan

I Region Gotlands uppdrag som kommun ingår att alltid ha en aktualiserad översiktsplan. När regionfullmäktige beslutat om ny översiktsplan ska politiker och tjänstepersoner informera och sprida kunskap om planens möjligheter och utmaningar kopplat till orterna inom serviceområdena. Tanken är att medborgarsamtalen 2025 ska lägga grunden för möjlig utveckling av geografiska områden på Gotland utifrån intentionerna i översiktsplanen för Gotland.

Syfte 2 Dialogkonceptet som koncept betraktat

Syftet med samtalen som koncept är att lägga grunden för en plattform för samverkan och utvecklingskraft inom geografiska områden på Gotland. Genom samtalen skapas en gemensam och fördjupad kunskap om de utvecklingsmöjligheter som finns på den geografiska platsen.

Samtalen ska också bidra till förbättrad information och tillgänglighet från regionen för medborgare, såväl unga som vuxna och äldre. Det gäller även för lokala företagare, utvecklingsbolag, föreningar och övriga som är en del av utvecklingen på Gotland.

Mål med medborgarsamtalen våren 2025

För medborgarsamtalen har ett antal mål formulerats för att tydliggöra uppdraget samt möjliggöra kvalitativ uppföljning. Målen nedan är för medborgarsamtalen våren 2025 med fokus på förankring av den nya översiktsplanen.

- Målet är att tillsammans med medborgare förankra Översiktsplan 2040 (ÖP 2040) och visa vilka möjligheter den ger för det specifika serviceområdet.

- Möjligheter och utmaningar som framkommer under medborgarsamtalen ska vara underlag i arbetet med landsbygdsutveckling och bidra till ständiga förbättringar
- Möjligheter och utmaningar som framkommer under medborgarsamtalen ska vara en del i den löpande översiktsplanering som följer efter antagen översiktsplan, tex vid aktualiseringen av översiktsplanen.
- Värdet på NKI Insikt, som avser myndighetsutövning, förbättras.
- Resultatet av servicemätningen, som mäter tillgänglighet och bemötande på e-post och telefon, förbättras.
- Värdet på Svenskt Näringslivs ranking förbättras.

Mål med konceptet

Ett antal mål har även formulerats för konceptet för medborgarsamtal oavsett tema för samtalen. Nedan mål är för konceptet med medborgarsamtal.

- Konceptet för medborgarsamtal blir så väl förankrat och inarbetat att det går att med vissa justeringar upprepa regelbundet.
- Möjligheter och utmaningar som framkommer under medborgarsamtalen ska vara underlag i arbetet med landsbygdsutveckling och bidra till ständiga förbättringar och till Region Gotlands styrande dokument via regionens övergripande planeringsprocess
- Konceptet bidrar till måluppfyllelse av mål ”alla kan delta i den demokratiska samhällsutvecklingen” i RUS:ens genomförandeprogram *Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland*.
- Konceptet bidrar till att värdet på NKI Insikt, som avser myndighetsutövning, förbättras.
- Konceptet bidrar till att resultatet av servicemätningen, som mäter tillgänglighet och bemötande på e-post och telefon, förbättras.
- Konceptet bidrar till att värdet på Svenskt Näringslivs ranking företagsklimat, förbättras.

Under samråden kring översiktsplan Gotland 2040 har det framkommit ett tydligt behov hos gotlänningarna av tillgänglighet, information och dialog med Region Gotland. Region Gotlands behov av att tillgängliggöra information har också visats i NKI-mätningen.

För att konceptet ska ge effekt (målen ska uppfyllas) krävs att konceptet genomförs med jämna mellanrum under flera år framöver.

Grundläggande principer för medborgarsamtalen

Framtagandet av konceptet för medborgarsamtalen har sin grund i samhandlingstrappan (https://rus.gotland.se/?page_id=1923), Region Gotlands kvalitetsmodell samt i regionens Policy för medborgardialoger (STY-29122-v.2.0).

Policyn för medborgardialoger beskriver processen med medborgardialoger för politisk beredning inför beslut i redan pågående ärenden. Konceptet för

medborgarsamtal har inte samma syfte vad gäller ärenden men många moment är liknande.

Region Gotland har valt att beskriva arbetet mot målen i regionala utvecklingsstrategin med hjälp av samhandlingstrappan. I genomförandeprogram för RUS, Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland, finns ett mål om att *Alla kan delta i den demokratiska samhällsutvecklingen*. I genomförandeprogram Näringslivets förutsättningar och innovation finns målet *Det finns goda förutsättningar för hållbar platsutveckling i bygder över hela Gotland*. Båda dessa mål är grundläggande principer för konceptet med medborgarsamtal.

Målgrupp

Målgruppen för medborgarsamtalen är gotlänningar i och kring serviceområdena med intresse för områdets utveckling samt regionens verksamheter i densamma. Det är viktigt att alla målgrupper, särskilt barn och unga, inkluderas när upplägg för samtalet skapas, inbjudan formuleras och val av kanaler att annonsera i tas fram.

Funktioner och deltagare från Region Gotland

För att det ska bli kontinuitet i arbete med samtalen och för att resultatet från samtalen ska omhändertas och leda till vidare samverkan, är det bra att involverade personer från Region Gotland till stor del är desamma för alla medborgarsamtal. Alla förvaltningar ska representeras i samtalen, av personer inom respektive förvaltningsledning och för samtalet lämplig kollega.

Involverade tjänstepersoner kommer att arbeta i alla steg i metoden för konceptet. Beroende på serviceområde så kan sakkunnig behövas (läs ex kollektivtrafik, plan, avfall mm) men främst kommer ”allmänspecialister” att arbeta i de olika stegen.

För att inte bli för många tjänstepersoner på plats vid själva samtalen behöver vissa funktioner endast vara med i de förberedande stegen 1 och 2 samt i uppföljande steg 4 (se avsnitt 3.4 Metod för medborgarsamtal). Efter det förberedande steget kan en sakkunnig lämna över till den som ska delta vid samtalet, vilket sannolikt kommer vara en funktion med mer allmän kunskap (verksamhetschef). Den tjänstperson som deltar i samtalet måste kunna svara för fler områden än sitt specifika verksamhetsansvar vilket hen får hjälp med av sina kollegor under det förberedande steget.

Erfarenheter från tidigare samtal som regionen haft säger att många frågor är inom tekniska nämnden och miljö- och byggnämndens ansvar vid denna typ av samtal.

Förtroendevalda

Tjänstepersoner och politiker förbereder sig för medborgarsamtalen tillsammans. I förberedelsen ingår att tydliggöra rollerna som politikerna och tjänstpersonerna har och hur de ska samspela under medborgarsamtalen.

Moderator

För kontinuitet anlitas samma moderator för alla medborgarsamtalen. Moderatoren ska kunna förhålla sig neutral i samtalen. Personen bör ha god kännedom om Region Gotlands verksamhet, vara förankrad över hela Gotland samt ha ett inkluderande förhållningssätt.

Metod för medborgarsamtalen

Det är mycket viktigt att skapa rätt förutsättningar för ett gott samtalsklimat mellan politiker, deltagare och tjänstepersoner. Alla ska inkluderas och känna sig betydelsefulla i samtalen. Delaktighet, förtroende och omtanke är vägledande.

Region Gotlands planeringsprocess är an av mottagaren för resultatet av medborgarsamtalen. Planeringsprocessen börjar under omvärldsdagen i december månad och under vårvintern arbetar respektive nämnd med att kartlägga investeringsbehov och under mars månad hålls en planeringskonferens. Resultatet från medborgarsamtalen kan vara en del i planeringskonferensen för att på så sätt tas om hand i regionens verksamhetsplanering för kommande år.

Här beskrivs metoden för genomförande av medborgarsamtalen i fyra steg.

Steg 1. Förbereda genomförande av konceptet / kommunikation

Syfte: Säkerställa att medborgarsamtalen kommuniceras till alla målgrupper samt att skapa goda förutsättningar för tjänstepersoner och politiker att medverka i medborgardialogerna, som i sin tur ger lyckade samtal. Syftet är också att i förberedande skedet förbereda omhändertagande och dokumentation av samtalen.

Aktiviteter: Främst kommunikationsaktiviteter och förberedelser för mottagande av resultaten från medborgarsamtalen.

Steg 2. Förberedelse för medborgarsamtal för varje serviceområde

Syfte: Specifik förberedelse för ett visst serviceområde.

Aktiviteter: Inläsning av aktuella styrande dokument gällande exempelvis fysisk planering. Under detta steg finns möjlighet för medborgarna att förbereda sig och Region Gotland via kommunicerad e-tjänst.

Politik och tjänstepersoner möts för gemensam förberedelse och samsyn om fokus och innehåll på samtalet i serviceområdet.

Steg 3. Genomföra medborgarsamtal

Syfte: För att få ett gott medborgarsamtal står politiken värd för medborgarsamtalen som leds av en extern moderator. Strukturen för samtalen är densamma för alla platser och deltagarna från regionen ska helst inte variera, detta för att skapa kontinuitet.

Aktiviteter: Samtal på nio platser runt om på Gotland med politiken som värd. Dokumentation av samtal samt uppföljning inom organisationen direkt efter samtalet på plats.

Steg 4. Fortsatt samverkan med serviceområdet

Syfte: Att omhänderta samtalsdokumentationen till regionens planeringsprocess och i fortsatt samverkan med serviceområdena.

Aktiviteter: Tillgängliggöra sammanfattning av medborgarsamtalen digitalt både externt och internt. Påbörja återkopplingen.

Tidplan och plats

Medborgarsamtalen kommer föras på nio platser på Gotland 2025.

Mötesplatsen kan vara biblioteket eller bygdegården i serviceområdet.

Förslag på geografisk plats redovisas nedan. Samtliga möten genomförs på tisdagar klockan 19:00-21:00.

- Roma
- Hemse
- Slite
- Burgsvik
- Östergarn
- Fårö
- Klintehamn
- Visby
- Stenkyrka

Vad gäller ekonomiska resurser för samtalen är uppskattningen att genomförandet av samtliga samtal kommer kosta ca 1,7 MSEK vilket ska rymmas inom regionstyrelseförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningens ordinarie driftbudget 2025. Personalkostnader (totalt två tjänster à 100% i 6 mån) består i befintliga personella resurser vilket innebär att andra uppdrag kan behöva prioriteras ned. Vad gäller övriga kostnader är de beräknade till ungefär 500 tkr kommunikation, annonsering och tryckt material till samtalen 35 tkr, lokalhyra 15 tkr, förtäring och representation 15 tkr, resekostnader med regionens bilpool 15 tkr och teknik för digitala möten 100 tkr.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att medborgarsamtal är en bra metod för att förankra den antagna översiktsplanen. Förvaltningen gör bedömningen att samtalen kan påbörjas tidigast när översiktsplanen är antagen av regionfullmäktige med förbehåll att planen överklagas.

För att möjliggöra för tjänstepersoner att förbereda och delta på medborgarsamtalen kan en omprioritering av uppdrag och verksamhet behöva göras. Detta kommer varje enskild nämnd att, vid behov, behöva ta ställning till.

Kostanden för genomförandet av samtliga samtal ska rymmas inom regionstyrelseförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningens ordinarie driftbudget 2025. Personalkostnader (totalt två tjänster à 100% i 6 mån) består i befintliga personella resurser vilket innebär att andra uppdrag kan behöva prioriteras ned.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-01-29

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör